

RAPORTIN SISÄLTÖ

- 1 Johdanto
 - 2 Tarve seutuyhteistyölle
 - 3 Seutuyhteistyön organisointi ja tavoitteet
 - 4 Seutuyhteistyön onnistuminen
 - 5 Seutuyhteistyön tulevaisuus
- Johtopäätökset

KAUPUNKISEUTUJEN YHTEISTYÖBAROMETRI 2018

KESKEISET HAVAINNOT

Seutuyhteistyö on pysynyt kaupunkiseutujen kestoteemana vuosikymmeniä, mutta yhteistyön tilannetta ei viime vuosina ole systemaattisesti arvioitu. Kuntaliiton koordinoimassa kehyskuntaverkostossa nousseen kiinnostuksen johdosta tarkastelimme loppuvuodesta 2018 kaupunkiseutujen näkemyksiä yhteistyön organisoinnista, tavoitteista sekä toimivuudesta Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Oulun, Tampereen ja Turun kaupunkiseuduille kyselyn avulla. Kysely kohdennettiin ensisijaisesti seudullisessa yhteistyössä mukana oleville kehyskuntien ja keskuskaupunkien päättäjille ja viranhaltijoille.

Nyt toteutetun barometrin tulokset osoittavat, että seutuyhteistyölle on edelleen tarvetta ja tilausta. Toimintaympäristöt ja kuntarakenteetkin ovat kaupunkien ympärillä muuttuneet, mutta yhteistyön tarve ei ole poistunut.

Tampereen kaupunkiseutu erottuu selvästi muista mukana olleista seuduista. Yhteistyötä vauhdittaa ja koordinoi seudulla Kaupunkiseudun kuntayhtymä. Vastaavanlaisia yhtä pitkälle vietyjä seutuyhteistyön rakenteita ei muilla kaupunkiseuduilla toistaiseksi ole

Arvioitaessa seutuyhteistyötä kouluarvosanoin, muodostui seutuyhteistyön toimivuuden yleisarvosanaksi 7,3. Viranhaltijoiden välinen yhteistyö sai arvioinnissa korkeimman arvosanan 7,8. Keskuskaupunkien ja kehyskuntien näkemyksissä eri tahojen välisen yhteistyön toimivuudessa ei juurikaan ollut eroja. Kaupunkiseutujen arviot seutuyhteistyön onnistumisesta omalla kaupunkiseudullaan vaihtelivat 6,8 ja 7,8 välillä.

Seutuyhteistyön tiivistämistä tulevaisuudessa elinkeinojen, palveluiden ja yhdyskuntarakenteen teemoissa pidetään tärkeänä kaikilla kyselyyn osallistuneilla kaupunkiseuduilla. Yhteistyön merkitys koko seudun kehittämisessä tunnustetaan tärkeäksi ja olennaista on se, että asioita tarkastellaan oman kunnan rajoja laajemmasta perspektiivistä.

1 JOHDANTO

Seutuyhteistyö on pysynyt kaupunkiseutujen keskustelun kestoteemana jo vähintään kolmisenkymmentä vuotta¹. Nykymuodossaan kuntien välillä on ollut seutuyhteistyötä muistuttavia yhteistyösuhteita 1930- ja 1940-luvuilta lähtien ainakin terveydenhuollon ja koulutuksen aloilla kuntainliittojen ja myöhemmin kuntayhtymien muodossa. Järjestelmällisemmin uudella tavalla seutuyhteistyötä ryhdyttiin kehittämään elinkeinopolitiikassa ja muilla toimialoilla vasta 1980- ja 1990-luvuilla. Vuosituhannen vaihteessa yleisimmät kuntien yhteistyön kohteet seuduilla olivat elinkeinopolitiikka, edunvalvonta, ohjelmatyö ja erilaiset projektit. Harvinaisempia seutuyhteistyön alueita olivat seutuliikenne, jätehuolto, vesi- ja lämpöhuolto, asuminen, tietoverkot sekä maankäytön suunnittelu.²

Vuosituhanen alussa seutuyhteistyötä pyrittiin myös vauhdittamaan erilaisin hankkein ja kannustein (mm. Seutukuntien tuki -hanke³), myöhemmin varsinkin suurten kaupunkien osalta esimerkiksi MAL-sopimuksin. Osassa kaupunkiseutuja yhteistyön tarve ympäröivien kuntien osalta on ajan saatossa muuttunut, etenkin kaupunkiseuduilla toteutettujen monikuntaliitosten myötä. Toisaalta Sipilän hallituksen uudistamiskaavailut, etenkin puhe maakuntaudistuksesta, on paikoin nostanut kaupunkiseudullisen mitta-kaavan arvokkuuden jälleen keskusteluun.

Yhteistyö on organisoitu eri seuduilla hyvin eri tavoin. Toisilla alueilla luotetaan kuntayhtymäpohjaiseen pysyvään rakenteeseen, kun toisilla alueilla halutaan eri asioissa ja eri teemoissa organisoitua erilaisin verkostoin.

Aivan viimeaikaisessa keskustelussa tarve kaupunkiseutujen yhteistyön tiivistämiselle on noussut esille mm. Kuntaliiton koordinoimassa kehyskuntaverkostossa, johon kuuluu 28 kehyskuntaa seitsemältä suurelta kaupunkiseudulta. Verkostoon kuuluvien kehyskuntien yhteinen tavoite on yhteistyön tiivistäminen omalla kaupunkiseudullaan niin muiden kehyskuntien kuin oman kaupunkiseutunsa keskuskaupunginkin kanssa.

Loppuvuodesta 2018 Suomen Kuntaliitto kartoitti kyselytutkimuksella kaupunkiseutujen keskeisten viranhaltijoiden ja päättäjien näkemyksiä seutuyhteistyöstä. Kysely suunnattiin Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Oulun, Tampereen ja Turun kaupunkiseuduille ja se kohdennettiin ensisijaisesti seudullisessa yhteistyössä mukana oleville kehyskuntien ja keskuskaupunkien päättäjille ja viranhaltijoille. Tässä raportissa kuvataan tutkimuksen keskeisiä tuloksia.

Kyselyssä kartoitettiin viranhaltijoiden ja päättäjien näkemyksiä siitä, mihin seutuyhteistyötä tarvitaan, miten seutuyhteistyö omalla kaupunkiseudulla on organisoitu ja millaisia tavoitteita sillä on, miten yhteistyö on onnistunut ja millaisia näkemyksiä heillä on yhteistyön tulevaisuudesta. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 163 henkilöä, joista 69 % edusti kehyskuntia ja 31 % keskuskaupunkeja. Vastaajien joukossa oli sekä viranhalti-

1 Seutuyhteistyön ja kuntakoon historiasta: Soikkanen, H.; Kunnallinen itsehallinto kansanvallan perusta. Maalaiskuntien itsehallinnon historia. Maalaiskuntien liiton kirjapaino. Helsinki 1966.

Pystynen, E.: Kunnan suuruus kunnallishallinnossa. Tutkimus Suomen maalaiskuntien suuruusrakenteesta ja kunnan suuruuden vaikutuksesta kunnallishallintoon. Maalaiskuntien liiton kirjapaino. Helsinki 1965.

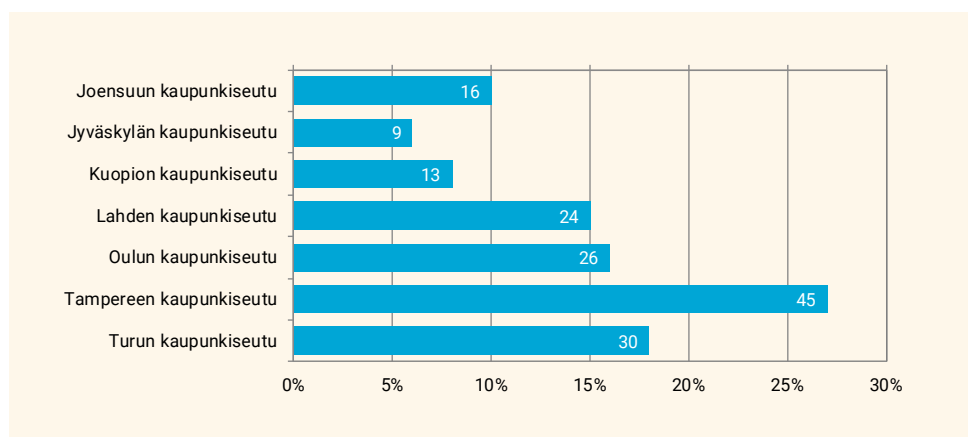
2 Seutuyhteistyöstä: Aronen, K.: Seudullisen yhteistyön edellytyksistä ja esteistä – tavoitteena kuntien voimavarojen kokoaminen. AKO-katsaus 3/2002.

Airaksinen, J.: Hankala hallintouudistus. Acta Universitatis Tamperensis 1397. Tampereen yliopistopaino 2009.

3 Seutukuntien tuki -hankkeen arvioinnista: Airaksinen, J., Haveri, A., Vallo, M.: Seutuyhteistyön tilinpäätös. Seutukuntien tuki-hankkeen loppuarvio. Kunnallistutkimuksia. Tampere University Press. Tampere 2005.

Airaksinen, J., Nyholm, I., Haveri, A.: Seutuyhteistyön arki. Retoriikkaa, politiikkaa ja raakaa työtä. Seutukuntien tuki-hankkeen II väliarvio. Kunnallistutkimuksia. Tampere University Press. Tampere 2004.

joita (54 %) että luottamushenkilöitä (44 %). Seudullisessa päätöksenteossa mukana ilmoitti olevansa 55 % vastaajista ja ei mukana 45 %. Vastauksia saatiin kaikkien seitsemän kaupunkiseudun keskuskaupungeista ja kehyskunnista.

Kuva 1. Vastaajat kaupunkiseuduittain (n=163).

2 TARVE SEUTUYHTEISTYÖLLE

Tarve kaupunkiseutujen kehittämiseksi kokonaisuutena on huomioitu valtakunnallisessa kaupunkipoliittisessa keskustelussa, mm. hallituksen Edelläkävijyydestä kestävää kasvua – Kaupunkiohjelma 2018–2022 -julkaisussa. Kaupunkiohjelman yhdeksi teemaksi on nostettu toimivat ja vetovoimaiset kaupunkiseudut. Myös tämän kyselyn vastaajat tunnistavat kaupunkiseutujen kehittämisen tarpeelliseksi monesta näkökulmasta. Kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan missä määrin he ovat samaa tai eri mieltä joidenkin valmiiksi annettujen seutuyhteistyön tarvetta haarukoivien väittämien kanssa.

Kustannustehokkuuden parantamista, alueen vetovoiman parantamista sekä peruspalveluiden turvaamista pidettiin tärkeimpinä asioina, joihin seutuyhteistyötä tarvitaan. Noin 90 % vastaajista piti seutuyhteistyötä tärkeänä. Yhteistyötä pidettiin hyvin tärkeänä myös henkilöstön osaamisen vahvistamiseksi ja henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi. Samoin kuntien keskinäisen kilpailun välttämiseksi.

Kehyskunnat pitävät seutuyhteistyötä jonkin verran keskuskaupunkeja tärkeämpänä henkilöstön saatavuuden turvaamisessa ja henkilöstön osaamisen vahvistamisessa. Myös luottamushenkilöt pitivät henkilöstön saatavuuden turvaamista ja osaamisen vahvistamista hieman tärkeämpänä kuin viranhaltijat. Erot vastaajaryhmien välisissä näkemyksissä eivät olleet kuitenkaan kovin merkittäviä.

Annettujen väittämien lisäksi vastaajat saivat kertoa avovastauksissa mihin seutuyhteistyötä erityisesti tarvitaan. Avovastauksissa esiin nousivat maankäyttöön, liikenteeseen, kilpailukykyyn ja elinkeinoelämän vahvistamiseen, keskinäisen ymmärryksen ja luottamuksen lisäämiseen, yhdyskuntarakenteen suunnitteluun ja yhteiseen edunvalvontaan liittyvät kommentit. Eräs vastaaja tiivisti yhteistyön tarpeen seuraavasti: ”Yhteistoiminnassa opimme tuntemaan toisemme ja osaamme arvostaa toistemme näkökantoja ja haluamme yhteistä hyvää seudullemme. Yksin ei pärjää.”

Kaupunkiseutujen väliset erot

Kaupunkiseuduittain tarkastellen käy ilmi, että toiveet seutuyhteistyötä kohtaan ovat yllättävän samankaltaisia kaupunkiseudusta riippumatta. Seutuyhteistyön tarve tunnis-

tetaan kaikilla kaupunkiseuduilla hyvin samankaltaisissa asioissa; maankäyttö, liikenne, elinkeinot, alueen imago ja yhteistyön kehittäminen.

Seutuyhteistyötä tarvitaan mm.

Kuva 2. Vastaajien näkemyksiä siitä, mihin seutuyhteistyötä tarvitaan.

3 SEUTUYHTEISTYÖN ORGANISOINTI JA TAVOITTEET

Yhteistyön organisointi

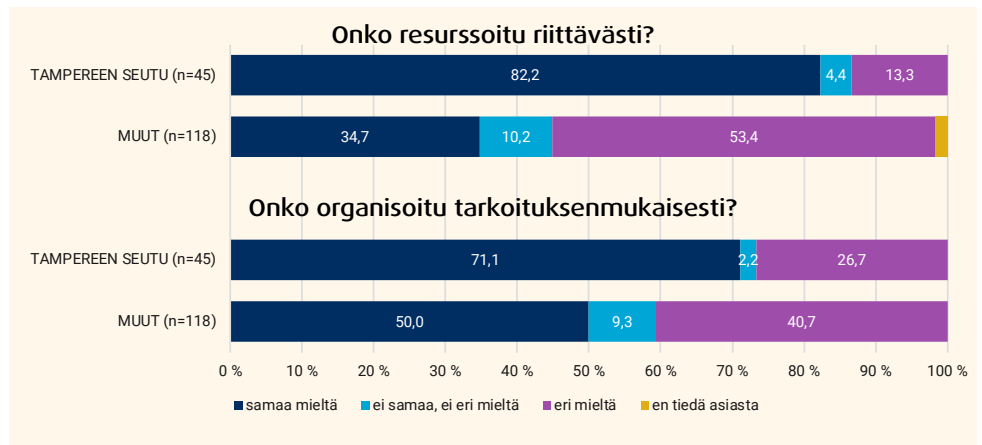
Seutuyhteistyötä on organisoitu kaupunkiseuduilla eri tavoin. Tampereen kaupunkiseudulla yhteistyö on organisoitu kuntayhtymäksi, kun taas vastaavanlaisia yhtiä pitkälle vietyjä seutuyhteistyön rakenteita ei muilla kaupunkiseuduilla toistaiseksi ole.

Tässä kaupunkiseutujen yhteistyötä kartoittavassa kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan missä määrin he ovat samaa tai eri mieltä väittämien Seutuyhteistyömme on organisoitu tarkoituksenmukaisesti ja Seudullamme on suunnattu riittävästi resursseja (aika, raha, ihmiset) seutuyhteistyön tavoitteiden mukaiseen toimintaan.

Kehyskuntien vastaajat suhtautuivat molempiin väittämiin hieman myönteisemmin kuin keskuskaupunkien vastaajat. Samoin luottamushenkilöt näkivät nämä molemmat väittämät myönteisemmässä valossa kuin viranhaltijat. Luottamushenkilöt suhtautuvat viranhaltijoita myönteisemmin etenkin seutuyhteistyöhön suunnattujen resurssien riittävyyteen. Seudullisessa päätöksenteossa mukana olevat pitävät seutuyhteistyöhön suunnattuja resursseja riittävämpinä kuin ne, jotka eivät ole mukana seudullisessa päätöksenteossa.

Kaupunkiseutujen väliset erot

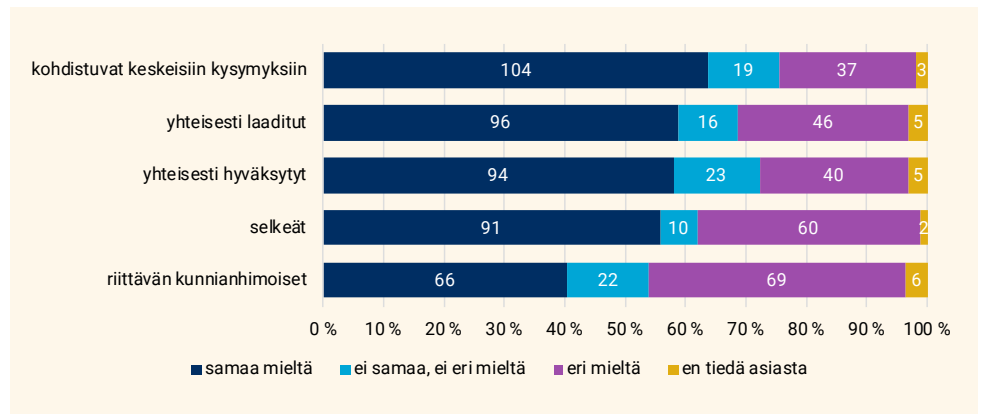
Selvästi tyytyväisimpiä seutuyhteistyön organisointiin ja siihen kohdennettujen resurssien riittävyyteen oltiin Tampereen kaupunkiseudulla. Muiden seutujen näkemykset vaihtelevat jonkin verran, mutta suurimmat erot näkyvät juuri Tampereen seudun ja muiden seutujen vastaajien välillä.

Kuva 3. Vastaajien arviot seutuyhteistyöhön suunnattujen resurssien riittävydestä ja seutuyhteistyön organisoinnin tarkoituksenmukaisuudesta. Tampereen kaupunkiseudun ja muiden vastaajien vastaukset erikseen.

Yhteistyön tavoitteet

Seutuyhteistyön tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta peilattiin kyselyssä viiden väittämän avulla. Vastaajista kaksi kolmasosaa on sitä mieltä, että seutuyhteistyön tavoitteet omalla kaupunkiseudulla kohdistuvat keskeisiin kysymyksiin. Selvä enemmistö pitää tavoitteita myös yhteisesti laadittuina ja yhteisesti hyväksytyinä. Seutuyhteistyön tavoitteita pitää selkeänä hieman yli puolet vastaajista. Vastausten perusteella seutuyhteistyön tavoitteet voisivat olla kunnianhimoisempia. Noin 40 % vastaajista pitää tavoitteita riittävän kunnianhimoisina ja vastaavasti yhtä suuri osa vastaajista on asiasta eri mieltä.

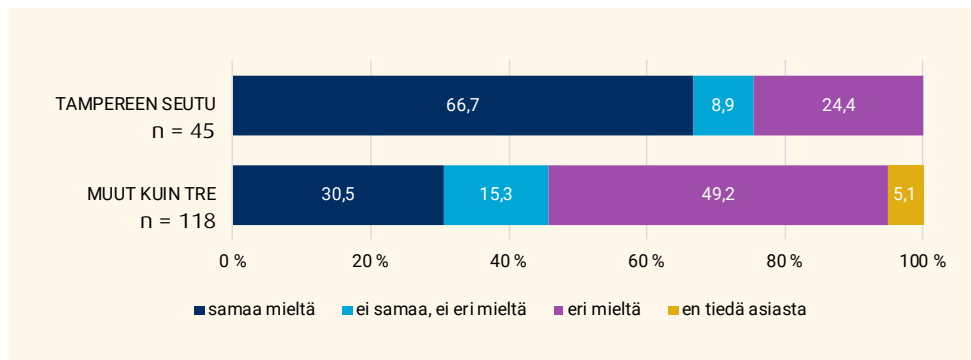

Kuva 4. Vastaajien arviot seutuyhteistyön tavoitteiden tarkoituksenmukaisuudesta (n=163).

Keskuskaupunkien edustajat suhtautuvat seutuyhteistyön tavoitteisiin kautta linjan hieman kehyskuntia myönteisemmin. Viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden näkemykset eroavat sen sijaan joiltain osin selvemmin. Luottamushenkilöistä (70 %) selvästi viranhaltijoita (50 %) suurempi osa pitää seutuyhteistyön tavoitteita yhteisesti laadittuina. Luottamushenkilöt (70 %) näkevät viranhaltijoita (60 %) useammin tavoitteiden kohdistuvan keskeisiin kysymyksiin. He, jotka ovat mukana seudullisessa päätöksenteossa pitävät kautta linjan yhteistyön tavoitteita hieman tarkoituksenmukaisempina kuin ne vastaajat, jotka eivät ole mukana päätöksenteossa.

Kaupunkiseutujen väliset erot

Tampereen kaupunkiseudulla seutuyhteistyö on organisoitunutta, joten on luonnollista, että juuri Tampereen kaupunkiseudulla yhteistyön tavoitteet nähdään selvästi muita kaupunkiseutuja kunnianhimoisempina.

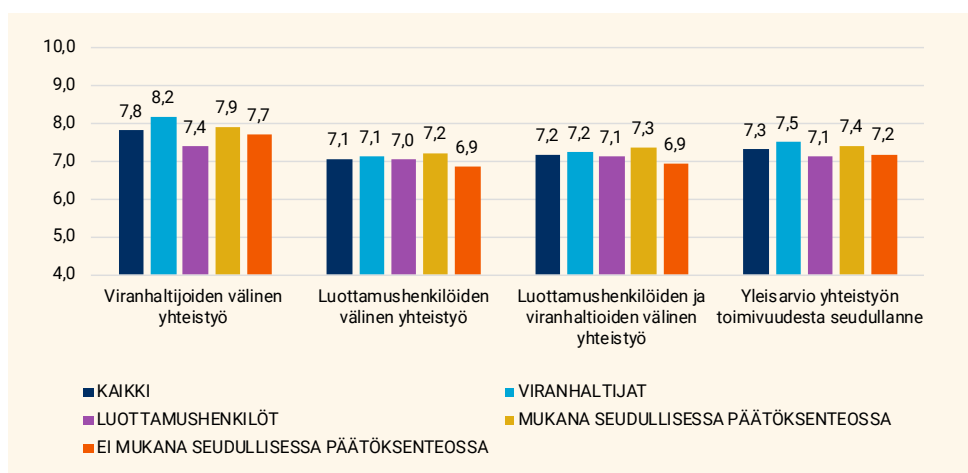

Kuva 5. Vastaajien arviot väittämään "Yhteistyömme tavoitteet ovat riittävän kunnianhimoiset". Tampereen kaupunkiseudun ja muiden vastaajien vastaukset erikseen.

4 SEUTUYHTEISTYÖN ONNISTUMINEN

Arvio yhteistyöstä

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kouluarvosanoilla erikseen viranhaltijoiden välistä, luottamushenkilöiden välistä, luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välistä yhteistyötä sekä yhteistyön toimivuutta yleisesti seudulla. Viranhaltijoiden välinen yhteistyö sai arvioinnissa korkeimman arvosanan. Viranhaltijoiden välisen yhteistyön keskiarvoksi muodostui 7,8. Luottamushenkilöiden välinen yhteistyö sai selvästi heikomman keskiarvon, 7,1. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välinen yhteistyö sai arvon 7,2 ja yleisarvosanaksi seutuyhteistyön toimivuudelle annettiin 7,3.

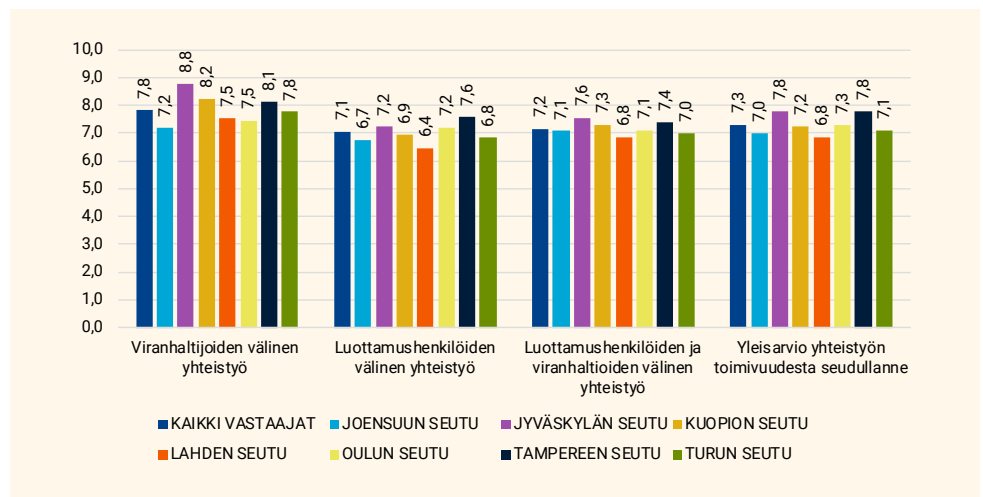

Kuva 6. Eri viiteryhmiin kuuluvien vastaajien arviot seutuyhteistyön onnistumisesta eri yhteistyötahojen kesken vastaajan omalla kaupunkiseudulla. Arviointiasteikkona kouluarvosanat 4–10.

Keskuskaupunkien ja kehyskuntien näkemyksissä eri tahojen välisen yhteistyön toimivuudessa ei juurikaan ollut eroja. Viranhaltijat arvioivat oman viiteryhmänsä välistä yhteistyötä huomattavasti myönteisemmin kuin luottamushenkilöt. Viranhaltijoiden arvio omasta yhteistyöstään saa keskiarvon 8,2 kun taas luottamushenkilöt arvioivat viranhaltijoiden välisen yhteistyön 7,4 arvoiseksi. Luottamushenkilöiden välistä yhteistyötä arvioitaessa eri viiteryhmiä näkemykset ovat sen sijaan lähempänä toisiaan. Samoin eri viiteryhmiä arvioit luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välisestä yhteistyöstä ovat melko yhteneviä.

Kaupunkiseutujen väliset erot

Viranhaltijoiden välinen yhteistyö arvioidaan parhaimmaksi kaikilla kaupunkiseuduilla. Korkeimman arvosanan (8,8) viranhaltijoiden välinen yhteistyö saa Jyväskylän kaupunkiseudulla. Luottamushenkilöiden välinen yhteistyö arvioidaan puolestaan parhaimmaksi (7,6) Tampereen kaupunkiseudulla. Myös luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välinen yhteistyö saa parhaimmat arviot Jyväskylän (7,6) ja Tampereen (7,4) kaupunkiseuduilla. Näillä kaupunkiseuduilla myös yleisarvio yhteistyön toimivuudesta seudulla saa keskiarvoa (7,3) paremmat arviot. Sekä Jyväskylän että Tampereen kaupunkiseuduilla seutuyhteistyön toimivuus kokonaisuudessaan arvioidaan 7,8 arvoiseksi.

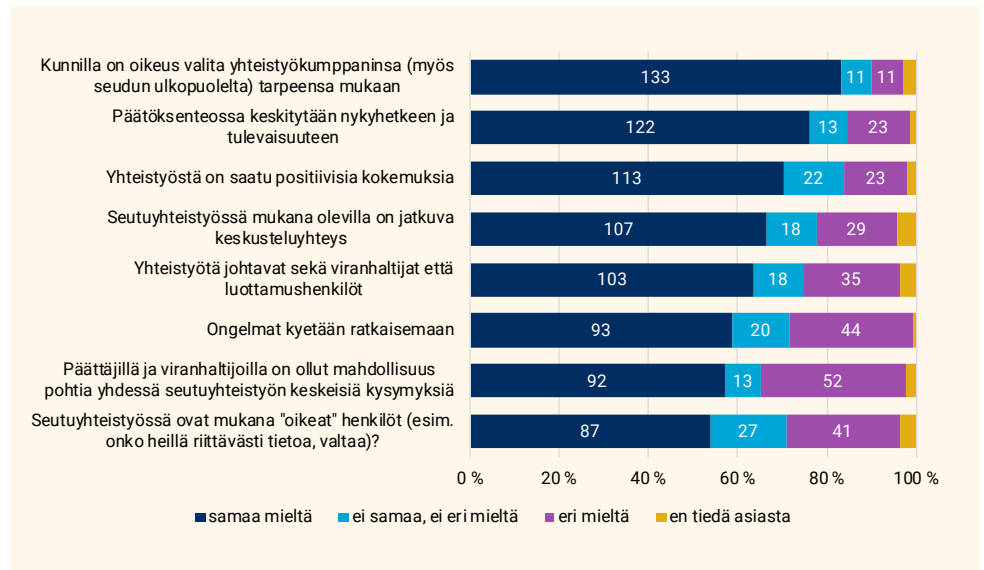

Kuva 7. Kaupunkiseutukohtaiset arviot seutuyhteistyön onnistumisesta eri yhteistyötahojen kesken. Arviointiasteikkona kouluarvosanat 4–10.

Onnistumisen avaimet

Seutuyhteistyön onnistumiseen vaikuttavat monet tekijät. Tässä kyselyssä vastaajille annettiin kahdeksan postiiivisyhteistä väittämää, joiden vaikutusta seutuyhteistyön onnistumiseen omalla kaupunkiseudullaan vastaajat saivat arvioida. Enemmistö vastaajista arvioi yhteistyön onnistumiseen vaikuttavien väittämien valossa varsin myönteisessä hengessä. Enemmistö vastaajista oli kaikkien valmiiksi annettujen väittämien kanssa samaa mieltä. Kauttaaltaan positiivisimmin suhtautuivat ne, jotka ovat itse mukana seudullisessa päätöksenteossa.

Täysin ongelmaton seutuyhteistyö ei kuitenkaan ole, sillä kaikkien väittämien kohdalla oli myös asiasta eri mieltä olevia. Eniten eri mieltä olevia vastaajia (32%) oli väittämän ”Päättäjillä ja viranhaltijoilla on ollut mahdollisuus pohtia yhdessä seutuyhteistyön keskeisiä kysymyksiä” kanssa. Myös väittämä ”Ongelmat kyetään ratkaisemaan” toi esiin eri mieltä olevien vastaajien joukon (27%). Neljännes vastaajista on sitä mieltä, ettei seutuyhteistyössä ole mukana oikeat (esim. riittävästi tietoa, valtaa) henkilöt.

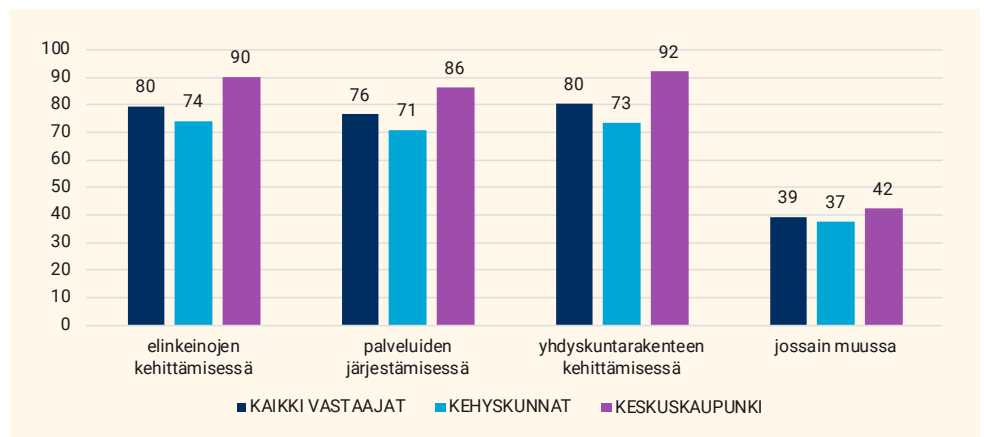
Kuva 8. Vastaajien arviot seutuyhteistyön onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä (n=163).

5 SEUTUYHTEISTYÖN TULEVAISUUS

Seutuyhteistyötä pidetään kaupunkiseuduilla selvästi tärkeänä niin yhdyskuntarakenteen, elinkeinojen kuin palveluidenkin kehittämisessä. Tämä kävi ilmi, kun kyselyyn vastaajia pyydettiin arvioimaan missä asioissa seutuyhteistyötä tulisi jatkossa syventää. Edellä mainitut teemat annettiin vastaajille valmiina väittäminä ja kaikki kolme teemaa saivat lähes yhtä ison merkityksen. Keskuskaupunkien edustajat toivovat seutuyhteistyötä syvennettävän näissä teemoissa hieman kehyskuntien vastaajia vahvemmin. Sen sijaan kriittisimmin yhteistyön syventämiseen suhtautuivat kehyskuntien luottamushenkilöt.

Valmiiksi annettujen väittämien lisäksi vastaajat saivat esittää myös omia näkemyksiään siitä, mihin seutuyhteistyössä tulisi jatkossa keskittyä.

Vastauksista käy ilmi, että yhteistyön merkitys koko seudun kehittämisessä tunnustetaan tärkeäksi ja välillä on osattava katsoa asioita laajemmasta perspektiivistä. Eräs

Kuva 9. Niiden vastaajien %-osuudet, jotka ovat samaa mieltä väittämän "Tulevaisuudessa seutuyhteistyötä tulisi syventää seudullamme". Kaikki vastaukset (n=163) sekä kehyskuntien (n=113) ja keskuskaupunkien (n=50) vastaukset erikseen.

vastaaja tiivistää asian näin: ”Yhteistyössä pitää ymmärtää, että yksittäinen kunta ei aina voita, mutta seudun kokonaishyöty voi olla tärkeämpää ja sitä kautta kaikki hyötyvät yhteistyöstä.” Toinen vastaaja nostaa esiin tässä kohtaa puolestaan raja-alue näkökulman: ”Yhteistyö kuntarajoilla on tärkeää eli ei tehdä päällekkäistä investointia ja palvelua, vaan yhdessä rakennetaan em. asiat yli kunta/kaupunkirajan.”

Toisaalta siinä missä yksi vastaaja toivoo kuntarajojen poistamista kaupunkiseudulla, muistuttaa toinen, etteivät isomman kunnan/kaupungin toimintatavat voi aina olla lähtökohtana yhteistyössä. Suomessa suurimpiin kaupunkiseutuihin kuuluu myös maaseutualueita. Myös tämä näkökulma nousi esiin tulevaisuuden toiveissa: ”Seutuyhteistyön kehittäminen vaatii myös maaseudun kehittämistä, eikä pelkästään pääkeskuksen.”

Kaupunkiseutujen väliset erot

Seutuyhteistyön tiivistämistä tulevaisuudessa elinkeinojen, palveluiden ja yhdyskuntarakentamisen teemoissa pidetään tärkeänä kaikilla kyselyyn osallistuneilla kaupunkiseuduilla. Tampereen, Turun, Oulun ja Lahden seuduilla keskuskaupungit pitävät seutuyhteistyön tiivistämistä näissä teemoissa jonkin verran tärkeämpinä kuin kehyskunnat. Joensuun, Jyväskylän ja Kuopion kaupunkiseudutujen osalta keskuskaupunki-kehyskunta -vertailuja ei voitu tehdä vastausten vähäisen kokonaismäärän vuoksi.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Suomalaisessa keskustelussa seutuyhteistyö tai kuntien välinen yhteistyö on ilmiönä yhtä vanha kuin kunnallinen itsehallintomme. Se on ollut suosittu puheenaihe lähes aina kun on ollut tarvetta keskustella paikallisen hallinnon uudelleenorganisoinnista. Viimeaikaiset uudistamispyrkimykset ovat korostaneet voimakkaita rakenteellisia muutoksia, joko kuntarakenteita muovaamalla tai uuden hallinnon tason rakentamisen kautta. Samaan aikaan kuitenkin kaupunkiseuduilla on tehty vahvaa yhteistyötä. Yhteistyön kehittyminen on tapahtunut paikallisin tavoittein ja itse määritellyin rakentein ilman suuria tai mittavia kannusteita lukuun ottamatta suurimpien kaupunkien MAL-sopimusmenettelyä. Edellisen kerran seutuyhteistyö oli 2000-luvun alussa kaikkien huulilla. Nyt näyttää siltä, että kun lähestymme 2020-lukua, keskustelu vapaaehtoisesta, mutta organisoidusta yhteistyöstä näyttää jälleen voimistuvan, etenkin kaupunkiseuduilla.

Organisoinnilla näyttää yhteistyön osalta olevan merkitystä. Tampereen seudulla on tämän barometrin seuduista vakain ja selkein organisointimalli, joka on ollut käytössä jo vuodesta 2006. Tässä barometrissä tampereen seudun päättäjät ja viranhaltijat paitsi vastasivat kyselyyn aktiivisimmin, myös selvästi muista seuduista eroten arvioivat sekä organisointimalliaan että resursejaan muita myönteisemmin.

Seutuyhteistyö ei ole suomalainen keksintö, vaan se nähdään ja on nähty toivottavana kehityssuuntana myös monissa muissa maissa⁴. Syy tähän voi löytyä siitä, että paikallishallinnon rakenteen sopeuttamisen keinona se näyttää yhdistävän keskenään kaksi eurooppalaiseen paikallishallintojärjestelmään syvästi kiinnittynyttä arvoa: rationaalisen hallinnon ja paikallisen itsehallinnon. Eri toiminnoissa on erilaiset optimaaliset mittakaavat ja itsehallinnollisilla kunnilla on parhaimmillaan kyky ja halu löytää toimintoihin oikeat mittakaavat yhteistyötä hyödyntämällä.

4 Viimeaikainen tarkastelu seutuyhteistyöstä Euroopassa: Teles, F; Swianiewicz, P: Inter-Municipal Cooperation in Europe - Institutions and Governance. Palgrave McMillan 2018.

Kaupunkiseutujen osalta yhteistyölle on edelleen tarvetta ja tilausta. Etenkin elinkeinojen, palveluiden ja yhdyskuntarakentamisen teemoissa yhteistyön tiivistämistä pidetään tärkeänä kaikilla kyselyyn osallistuneilla kaupunkiseuduilla. Näissä teemoissa kuntarajat ylittävä kehittäminen nähdään koituvan kaikkien hyödyksi. Seutuyhteistyön johtaminen on tulevaisuuden osalta kiinnostava kysymys. Suhde keskuksen ja kehysten välillä on onnistumisen osalta olennainen. Myös yhteistyön eri toimijoiden kanssa on oltava hyvää, jotta asiat voivat käytännössä edetä yhteisesti viitoitettuun suuntaan. Barometrin perusteella viranhaltijoiden välinen yhteistyö näyttää olevan parhaalla tollalla, kun taas luottamushenkilöiden välisessä yhteistyössä olisi varaa tiivistämiseen. Onnistuneeseen yhteistyöhön tarvitaan väistämättä molemmat näkökulmat, jotta seudun merkitys siirtyy myös kuntien strategiaan valintoihin.

Uutta kunnista on Suomen Kuntaliiton tutkimus- ja selvitystoiminnan julkaisusarja. Sarjassa julkaistaan ajankohtaista tietoa kunta-alalta – tiiviisti ja helposti hyödynnettävässä muodossa. Julkaisut ovat maksuttomia ja ladattavissa Kuntaliiton verkkokaupasta.

www.kuntaliitto.fi/verkkokauppa